ئایا سۆسیالیزم لە ئێراندا دادەمەزرێت؟.. 3.. حەمید تەقوایی

(بەشی سێیەم)
دیمانەی حەسەن ساڵحی لەگەڵ حەمید تەقوایی لە کەناڵی ئاسمانی کەناڵی جەدید
وەرگێڕانی: کاوە عومەر

حەسەن ساڵحی: یەکێک لە خاڵە سەرەکییەکانی باسەکەت لەو سیمینارەکەدا شۆڕشی ئینتەرنێت یان شۆڕشی پێشەسازی چوارەم بوو. بۆچی ئەم پەرەسەندنە بە شۆڕش ناودەبەن؟ وە بۆچی شۆڕشی چوارەم؟
حەمید تەقوایی: لە سێ سەدەی ڕابردوودا بەرهەمهێنانی کۆمەڵایەتی چوار بەربەستی تێپەڕاندووە. داهێنانی بزوێنەری هەڵم لە کۆتایی سەدەی 18 کە لە ڕاستیدا سەرەتای شۆڕشی پێشەسازی و بەهێزکردنی بۆرژوازی بوو، دووەم شۆڕشیش شۆڕشی کارەبا یە کە لە کۆتایی سەدەی نۆزدەهەمدا ڕوویدا، لە ساڵەکانی ناوەڕاستی سەدەی بیستەم، ترانسیستەر و کۆمپیوتەر داهێنران، کە بە شۆڕشی دیجیتاڵی ناسراوە، دواجاریش لە کۆتایی سەدەی بیستەمەوە سەرهەڵدانی وێبwwwی جیهانی و ئینتەرنێتی بەخۆیەوە بینی، کە پێی دەوترێت شۆڕشی ئایتی یان شۆڕشی ٤.٠ کە تا ئێستاش بەردەوامە. ئەمەش شۆڕشێکە چونکە گۆڕانکارییەکی چۆنایەتی و بازدانێکی نەک تەنها لە پێشەسازی و ئابووری بەڵکو لە هەموو پەیوەندی و پێکەوە بەستنە کۆمەڵایەتییەکاندا دروستکردووە.
حەسەن ساڵحی: سەرمایەداری چەندین شۆڕشی تەکنەلۆجی تێپەڕاندووە و ئێستاش هەر بەردەوامە. شۆڕشی ئینتەرنێت چ جیاوازە لە ئاڵوگۆڕەکانی ڕابردوو؟
حەمید تەقوایی: ئەم شۆڕشە لە ڕووی چۆنایەتییەوە لە زۆر ڕووەوە جیاوازە لە ئاڵوگۆڕە پێشەسازییەکانی ڕابردوو. جیاوازی یەکەم ئەوەیە کە ئینتەرنێت نەک تەنها مەیدانی ئابوری و بەرهەمهێنانی گۆڕیوە، بەڵکو تەواوی پەیوەندی و ژیانی کۆمەڵایەتی گۆڕیوە. بزوێنەری هەڵم و کارەبا لە بنەڕەتدا خاڵی وەرچەرخانێک بوون لە هێزی بەرهەمهێنانی مرۆڤدا کە کاریگەری زۆری لەسەر بارودۆخی ماددی ژیان و خۆشگوزەرانی کۆمەڵایەتی هەموو ئینسانەکان هەبوو، بەڵام کاریگەرییەکانی شۆڕشی چوارەم تەنها لە بەرهەمهێنان و خۆشگوزەرانیدا سنوردار نییە، بەڵکو لە بنەڕەتدا پەیوەندی و

پێکەوە بەستنەوە و ناسنامەی کۆمەڵایەتی خەڵکیان گۆڕیوە. خاڵێکی تر ئەوەیە کە ئەم پەرەسەندنە بە خێراییەکی بێ وێنە بەرەو پێش دەچێت و پەرەدەسێنێت. ئەوەی پێی دەوترێت شۆڕشی ٤.٠ واتە ئەم پەرەسەندنە کۆتایی نەهاتووە و دەبێت چاوەڕێی ٤.١ و ٤.٢ و هتد بکەین. شۆڕشێکی بەردەوامە.
ئەم شۆڕشە کە بە شۆڕشی ئەلیکترۆنی و ئینفورماتیکیش ناودەبرێت، هەم لە ڕووی ئابووری و هەم لە ڕووی زیادبوونی سەرسوڕهێنەر لە هێزی بەرهەمهێنان و بەرهەمهێنانی کار و هەروەها لە ڕووی کاریگەری□ سیاسی و کۆمەڵایەتییە زەبەلاحەکانییەوە، بەراورد ناکرێ بە پئاڵوگۆڕەکانی ڕابردوو. وە بە بڕوای من لە هەر زەمانێکی تر هەلومەرجی بۆ سۆسیالیزمی ڕەخساندووە.
حەسەن ساڵحی: بە دیاریکراو، لەڕووی ئابوورییەوە تایبەتمەندیەکانی شۆڕشی پیشەسازی چوارەم چین□؟
حەمید تەقوایی: خاڵی یەکەم ئەوەیە کە ئەم گۆڕانکارییەی هێزی بەرهەمهێنان بە شێوەیەکی بەرزەڕوو زیاد دەکات. واتە گەشەکردنێک لاگەڵ بەرئەنجامی چەند لەسەدی(فراوانبوونی ئەندازەیی) و نەک زیادبوونی وردە وردە بە ڕێژەیەکی جێگیر (هەڵکشانی ئەندازەیی). گەشەی هێزە بەرهەمهێنەرەکان و زیادبوونی بەرهەمهێنانی کار لە چەند دەیەی ڕابردوودا چەند جین جار سەدەی ڕابردوو زیاتر بووە.
بۆ نموونە هەرچەندە پیشەسازی ئۆتۆمبێل لە سەد ساڵی ڕابردوودا وردە وردە گەشەی کردووە، بەڵام گۆڕانکارییەکی چۆنایەتی نەکردووە. کارەباش هەر وەک خۆیەتی. بەڵام لە دوای داهێنانی ترانسیستۆر و شۆڕشی دیجیتاڵی لە نیو سەدەی ڕابردوو تا ئەمڕۆ، هەم بڕی میمۆری و هەم خێرایی حیساباتی کۆمپیوتەر هەر دوو ساڵ و نیو جارێک دوو هێندە زیادی کردووە. واتە هەر دە ساڵ جارێک ٣٢ جار! ئەم جۆرە گەشەکردنە جێگەی سەرسوڕمان و بێ وێنەیە. ئەمەش بەو مانایەیە کە هێزی بەرهەمهێنان لەو بوارانەی کە کۆمپیوتەر و ڕۆبۆت بەکاردەهێنن (نزیکەی هەموو بوارەکان) دەتوانێت بەو پێیە زیاد بکات.
ئێمە ئەم پێشکەوتنە بە تایبەتی لە پیشەسازییەکانی کۆمپیوتەر و ئەلیکترۆنیدا دەبینین (وەک ڕۆبۆت، مۆبایلە زیرەکەکان، تەلەفزیۆنی زیرەک، تابلێت، ئامێری دەنگی، بەرهەمهێنان و دابەشکردنی مۆسیقا، فۆتۆگرافی و ڤیدیۆگرافی و هتد). یەکەم کۆمپیوتەر لە شەستەکانی سەدەی ڕابردوودا کێشی دەیان تۆن بوو و تەنها لە پیشەسازییە گەورەکان و هەندێک زانکۆ و کاروباری حکومەتدا بەکاردەهێنرا. لە ماوەی کەمتر لە ٢٠ ساڵدا کۆمپیوتەری سەر مێزمان هەبوو کە دەیان هێندە زیاتر مێمووری و هێزی کۆمپیوتەریان هەبوو. وە ئەمڕۆ هێزی مۆبایلە زیرەکەکان کە لە ڕاستیدا کۆمپیوتەری گیرفانن، زۆر زیاترە

لە گەورەترین و بەهێزترین کۆمپیوتەرەکانی بیست ساڵ لەمەوبەر. ئەمە لە کیلۆبایتەوە بۆ تێرابایت و لە کیلۆهێرتزەوە بۆ گیگاهێرتز. هاوکات نرخی بەرهەمە ئەلیکترۆنییەکان بەردەوام لە دابەزیندایە.

ئەم پەرەسەندنە تەنیا لە پیشەسازی ئەلیکترۆنییدا سنووردار نییە. ئەم گەشەکردنە خێرایە لە پیشەسازییەکانیشدا دەبینرێت کە کۆمپیوتەر و ڕۆبۆتیان بەکارهێناوە. لە ساڵی ٢٠١٤ ئامارێک بڵاوکرایەوە کە دەریخستووە "ئینسانەکان لەو کاتەوەی بە یارمەتی ڕۆبۆت کاردەکەن بە ڕێژەی ٨٥% کارامەتر بوون لەو کاتەی کە بەبێ ڕۆبۆت کاریان دەکرد". ئەمەش بە واتای زیادبوونی ٨٥٪ هێزی بەرهەمهێنان دێت. ئەم گەشەکردنە بەو مانایەیە کە هێزی کار دەتوانێت بە ڕێژەی ٨٥٪کەم بکاتەوە، بەڵام ڕێژەی بەرهەمهێنان وەک پێشوو دەبێت. لە سیستەمی سەرمایەداریدا بێگومان سەعاتەکانی کارکردن کەم ناکەنەوە، بە زیادکردنی ڕێژەی قازانج و بەهرەکێشی خەڵک کارەکانیان دەردەکەن! بەڵام گرنگ ئەوەیە کە لە ڕوانگەیەکی بابەتییەوە ئەگەری پاراستنی قەبارەی بەرهەمهێنان هەیە لەگەڵ ئەگەری کەمکردنەوەی کاتەکانی کارکردن بۆ کەمتر لە ٤ کاتژمێر لە ڕۆژێکدا. ئامارێکی دیکە بڵاوکراوەتەوە کە دەریدەخات لە پیشەسازی ئۆتۆمبێل لە ئەمریکا، دوای بەکارهێنانی ڕۆبۆت، هێزی بەرهەمهێنانی ساڵانە بە ڕێژەی ٣.٣٪ زیادیکردووە. واتە هەر ١٠ ساڵ جارێک هێزی بەرهەمهێنان دوو هێندە زیاد دەکات! لە ساڵی ٢٠١٣ دەسەڵاتدارانی چین ڕایگەیاند کە ڕێژەی گەشەی پیشەسازی ڕۆبۆت لەم وڵاتەدا زیاتر لە ١٠٪ بووە لە ساڵێکدا. واتە گەشەی ئەم پیشەسازییە بە ڕێژەی زیاتر لە ١٠٠٪لە دەیەی ڕابردوودا.

کاریگەرییەکی دیکەی گرنگی شۆڕشی چوارەم، ئیمکانیات و گەشەکردنی بەرهەمە تاکەکەسییەکان (پیشەسازییەکانی ناوخۆ) بە بەکارهێنانی سۆشیال میدیایە. بەشێکی گەورەی کۆمەڵگە توانیویەتی بەرهەم و خزمەتگوزاری پێشکەش بکات، کە لە ڕێگەی کارکردن لەگەڵ کۆمپیوتەرەوە مەیسەر بووە، لە سۆشیال میدیادا. هەر لە بەرگدروویەوە بۆ فێرکردنی زمان و مۆسیقا، ڕاوێژکاری دادوەری و یاسایی، تا دەگاتە فرۆشتنی بەرهەمی دەستی، تا دەگاتە چاککردنەوەی کەرستەی ناوماڵ و هتد.. هتد. لەم بوارەدا بەتایبەت شێوازی بەرهەمهێنانی زیادە (additive manufacturing)

بە یارمەتی ئامێری چاپی سێ ڕەهەندی3D Printers

پرینتەری سێ ڕەهەندی گۆڕانکارییەکی ژێرەوژوورکەری لە بەرهەمهێنانی بەرهەمەکاندا پێکهێناوە. ئەم ئامێرانە دەتوانن لەسەر بنەمای بەرنامەی کۆمپیوتەر یان ئەپی تایبەت کاربکەن و

کەرەستەی خاوی هاتوو خۆیان بگۆڕن بە بەرهەمی جۆراوجۆر، لە کەلوپەلی پلاستیکییەوە بۆ کەلوپەلی دار و کانزا و هتد. ئەم بەرهەمانە بەپێی ئەو بەرنامەیەی کە بە چاپکەرەکان دراوە بە سەرپەرشتی تەنها یەک کەس و بە وردی ملیمەتر کاردەکەن. بەکارهێنانی ئەم ئامێرانە لە بەرهەمهێنانی ماڵەوە و تەنانەت لە کارگەکاندا بە خێرایی زیاد دەکات.

لە شۆڕشە پیشەسازییەکانی ڕابردوودا ئەم خێراییە غۆل ئاسا و بەپەلەیەمان لە زیادکردنی بەرهەمهێنان و هێزی بەرهەمهێناندا نەبوو. ئەم پەرەسەندنە بەو مانایەیە کە ئەگەرێکی بابەتیانە هەیە بۆ بەرهەمهێنانی بەرهەم بە دابینکردنی پێداویستییەکانی جەماوەرێکی زۆری خەڵک بە چەند سەعاتێکی کەم لەکاتی کارکردن لە ئەمڕۆدا. ئەمڕۆ ئەم پێشکەوتنانە خۆیان لە سامانی فەلەکیی نوخبەی دەسەڵاتداردا دەردەخەن (بەپێی زانیارییەکانی ئۆکسفام، لە سەردەمی پەتای کۆرۆنادا، کەی سامانی دە لە ملیاردێرە سەرەکییەکانی جیهان زیاتر لە دوو هێندە زیادیکردووە)، لە کاتێکدا لە ڕووی بابەتییەوە تەواو ئەگەری ئەوە هەیە کە بەوێنە خێراکردنی هێزی بەرهەمهێنانی ئینسان دەبێ وەربگێڕدرێت بۆ کەمکردنەوەی بە وێنەی کاتەکانی کارکردن و باشترکردنی دەستبەجێی ئاستی خۆشگوزەرانی گشتی خەڵک. ئەمڕۆ ئەم ئەگەرە بە کردەوە لەتوانادایە، لە کاتێکدا ٥٠ ساڵ لەمەوبەر وا نەبوو. شۆڕشی دیجیتاڵی و شۆڕشی ئینتەرنێت وایکردووە کە ئەم کارە لەتوانادا بێت.

ئاڵوگۆڕێکی دیکەی گرنگ ئەوەیە کە زۆرێک لە خزمەتگوزارییەکان و تەنانەت کاڵاکانیش بوونەتە خۆڕایی. وەک نموونە بەرهەمهێنان و فرۆشتنی ئینسایکلۆپیدیا یان دائیرەی مەعاریف کە پیشەسازییەکی چەند ملیار دۆلاری بوو لە جیهاندا، ئەمڕۆ بە خۆڕایی لەبەردەستی هەمووندایە لە شێوەی ویکیپیدیادا. ئینسایکلۆپیدیایەک بە کوالیتی بەرزتر و زانیاری گشتگیرتر و زۆر ئاسان بەردەستە لە گەورەترین ئینسایکلۆپیدیای چاپکراو، بەڵێکی بە وێنەی زانیاری دەخاتە بەردەستی هەمووان و هەموو ڕۆژێک و هەموو کاتژمێرێک نوێ دەکرێتەوە. نزیکەی ٤٠ هەزار کەس خۆبەخشانە و بەردەوام و ملیۆنان کەس لەسەر بنەمای کەیس بە کەیس زانیارییەکانی ویکیپیدیا زیاد دەکەن و دەستکاری دەکەن و نوێ دەکەنەوە. بەم شێوەیە ئەم پیشەسازییە بە تەواوی لە ژێر کۆنترۆڵی بازاڕی سەرمایە دەرچووە و یاساکانی قازانج بەڕێوەی نابەن.

پیشەسازی بەرهەمهێنانی فەرهەنگ بە تەواوی بە هەمان شێوە پەرەی سەندووە. ئەمڕۆش لە بەرامبەردا گۆڕانکارییەکی چۆنایەتی لە زانست و زانیاری گشتیدا دروستکردووە. هەر کەسێک بەرامبەر بە ملیۆنان

بەرگی کتێب لە مۆبایل و لە گیرفانی خۆیدا هەڵدەگرێت، کە دەتوانرێت بە سەری پەنجەیەک دەستی پێ بگات.

هەروەها زۆرێک لە ئەپ و پلاتفۆرمەکانی سۆشیال میدیا بەخۆڕایین. هەر ئەم سکایپە کە بەم بەرنامەیە تۆمار دەکەین، پەیوەندی تەلەفۆنی لە هەر شوێنێکەوە بە هەر شوێنێکی جیهان، یان تویتەر (X Network)، تەلەگرام، فەیسبووک، ئینستاگرام و هتد، بە خۆڕایی بەردەستە بە هەموو بەکارهێنەران. هەروەها پیشەسازی مۆسیقا – بەرهەمهێنانی مۆسیقا و دابەشکردنی مۆسیقا – فۆتۆگرافی و چاپکردنی وێنە و تا ڕادەیەکی زۆر سەیرکردنی فیلم و بەرهەمهێنانی ڤیدیۆ بە کردەوە بووەتە خۆڕایی. زۆر کەس ساڵانێکە تۆمار و سی دییان نەکڕیوە. بە بینینی فیلمەکان پێویستت بە “DVD” یان “VHS” نییە. وێنەگرتن و چاپکردنی وێنە و تەنانەت دروستکردنی ڤیدیۆ و فیلمی خێزانی بۆتە خۆڕایی و فیلمی فۆتۆگرافی و هاتن و چاپکردنی وێنە بە تەواوی و تا ڕادەیەکی زۆر فۆتۆگرافی خێزانی و کامێرای ڤیدیۆیی، هەم زیادە و هەم لەناوچوون. پێموانییە نەوەی Z تەنانەت ناوی ئەم جۆرە بەرهەمانەشی بیستبێت.

هەروەها خزمەتگوزاری پەروەردەیی لە چەندین بواری جیاوازدا لە ئینتەرنێت و یوتیوب بە خۆڕایی بە هەمووان بەردەستە. هەر لە وانەوتنەوەی هەموو جۆرە پیشەیەکەوە تا دەگاتە چێشت لێنان و وەرزش و ئیسراحەت و چنین و باخەوانی و گوڵ چاندن، بە فێرکردنی زمانە جیاوازەکان و پیشەسازی تەکسی و زانیاری گەشتیاری و گەشت و نەخشەی شار و شەقامەکان، تا دەگاتە چاککردنەوەی ئۆتۆمبێل و کەرەستەی ناوماڵ و هتد. هتد. .

نموونەی زۆرن، بەڵام ئەم نموونانە بەسە بۆ ئەوەی ڕەوتی گەشەسەندنمان پیشان بدەن: پرۆسەی بەخۆڕایی بوون و لە ئەنجامدا وازهێنان لە کاڵا و خزمەتگوزارییەکان لە ڕێسا و پەیوەندییەکانی بازاڕی سەرمایەداری.

لایەنێکی تری نەهێشتنی نێوەندگرەکانە لە پەیوەندی نێوان بەرهەمهێنان و بەکاربردندا.

بۆ نمونە لە پیشەسازی گەشتیاریدا دیاردەیەکی نوێمان هەیە بە ناوی airbnb کە ڕێگە بە گەشتیاران و گەشتیاران دەدات ڕاستەوخۆ پەیوەندی لەگەڵ ئەو کەسانەدا بکەن کە دەیانەوێت خانووەکانیان بەکرێ بگرن. هۆتێلەکان ژمارەیەکی زۆر لە کڕیارەکانیان لەدەستداوە، چونکە خەڵکێکی زۆر لە وەرزی گەشتیاریدا بەم شێوەیە گەشت دەکەن. بێگومان هەندێک کۆمپانیا پەیوەندی نێوان گەشتیاران و خاوەن خانووەکانیان قۆرخ کردووە، بەڵام بوونیان بە تەواوی پێویست نییە. بنەمای کارەکە بریتییە لە ئەپێک یان پرۆگرامێکی کۆمپیوتەر

کە پ‌ویستی ب‌ خاو‌نکار و ت‌نان‌ت مر‌یی ب‌‌‌و‌بردن و ک‌نتر‌‌کردنی نیی‌.

نموون‌ی‌کی دیک‌ی گ‌‌ان‌و‌ ل‌م بوار‌دا تاکسی ئینت‌رن‌تیی‌، ک‌ “ئ‌ب‌ر” گرنگترین ئ‌پی ت‌دای‌. ئ‌ب‌ر ت‌نها ب‌رنام‌ی‌کی ک‌مپیوت‌ریی‌ ک‌ ب‌ ت‌واوی ب‌ب‌ ب‌‌‌و‌ب‌رای‌تی مر‌ق و کارم‌ند و ف‌رمانگ‌ و بیر‌کراسی کارد‌کات. ت‌نان‌ت پ‌ویست ناکات ت‌ل‌ف‌ن ب‌ ک‌سیش بک‌یت. ت‌ ب‌رنام‌ک‌ ل‌ م‌بایل‌ک‌ت داد‌ب‌ز‌نیت و س‌رچاو‌ و شو‌نی م‌ب‌ستت د‌نووسیت. ئ‌و ش‌ف‌ران‌ی د‌یان‌و‌ت ل‌گ‌‌ ئ‌ب‌ر کاربک‌ن پ‌شتر زانیاریی‌کانیان داخ‌ کردوو‌. ئ‌م ب‌رنام‌ی‌ ‌است‌وخ‌ س‌رنشین ب‌ ش‌ف‌ر‌و‌ د‌ب‌ست‌ت‌و‌ و پ‌ویستی ب‌ هیچ ج‌ر‌ ناو‌ندگیر و ب‌‌‌و‌بردن و کاری ئ‌فیس و بیر‌کراسی و ل‌ پل‌ی ی‌ک‌مدا خاو‌نی بزنس‌ک‌ نیی‌. خاو‌نی فر‌ ملیارد‌ری ک‌مپانیای ئ‌ب‌ر ل‌ ‌استیدا خاو‌نی ب‌رنام‌ی‌کی ک‌مپیوت‌ریی‌ و ئ‌و‌ ت‌واو. ئ‌پی ئ‌ب‌ر هاوش‌و‌ی Airbnb ب‌د‌ر ل‌ ناو‌ند‌کان، وات‌ ئ‌و س‌رمای‌دارانی ک‌ ل‌گ‌‌ ه‌ر ک‌ین و فر‌شتن‌کدا قازانج د‌ک‌ن و ‌است‌وخ‌ ک‌یار و فر‌شیار ب‌ی‌ک‌و‌ د‌ب‌ست‌ت‌و‌. ل‌ر‌شدا د‌بینین ک‌ پیش‌سازی تاکسی ل‌ سای‌ی ئینت‌رن‌ت‌و‌ ب‌ر‌و ‌زگارکردنی خ‌ی ل‌ خاو‌ن س‌رمای‌ د‌‌‌وات.

ل‌ ه‌موو ئ‌و نموونان‌ی س‌ر‌و‌دا ‌‌‌ی ب‌رنام‌ی ک‌مپیوت‌ر یان ئ‌پلیک‌یشن (ئ‌پ‌کان) ی‌کلاک‌ر‌و‌ ی‌. سیست‌می کارپ‌کردن ‌‌‌‌کی ب‌رچاوی د‌زیو‌ت‌و‌ ن‌ک ت‌نها ل‌ ک‌مپیوت‌ر ب‌‌کو ل‌ م‌بایل‌ زیر‌ک‌کان و ل‌ جی پی ئ‌س و ل‌ ئ‌ت‌مب‌ل و ل‌ ت‌ل‌فزی‌ن و ل‌ ز‌ر‌ک ل‌ ئام‌ر‌کانی ناوما‌دا، ب‌ ج‌ر‌ک ل‌م‌‌دا باس ل‌ ئینت‌رن‌تی شت‌کان د‌ک‌ن. ئینت‌رن‌ت ک‌ ئام‌ر‌ زیر‌ک‌کان ب‌ی‌ک‌و‌ د‌ب‌ست‌ت‌و‌ و ه‌ماه‌نگی د‌کات.

شت‌کی س‌رنج‌اک‌ش ک‌ پ‌ویست‌ ئاماژ‌ی پ‌بد‌ین ئ‌و‌ی‌ ک‌ خ‌ب‌ره‌مه‌نان و پ‌ر‌س‌ندنی ب‌رنام‌کانی کارپ‌کردن operating systemsد‌توانر‌ت ل‌ ‌ووی ک‌م‌‌ای‌تیش‌و‌ و ب‌خ‌‌ایی ئ‌نجام بدر‌ت. ل‌ ئ‌ستادا ب‌رنام‌ گرنگ‌کانی کارپ‌کردن و‌ک لینوکسlinux و فای‌رف‌کسfirefox ب‌ناو س‌رچاو‌ کراو‌نopen source، وات‌ ک‌د‌کانیان گشتیی‌ و ب‌ ه‌موو ک‌س‌ک ب‌رد‌ست‌. ک‌مپیوت‌ر‌کان د‌توانن ب‌ خ‌‌ایی ئ‌م پر‌گرامان‌ ب‌کاربه‌نن و پر‌گرامسازان د‌توانن ت‌واویان بک‌ن یان ب‌پ‌ی ب‌کاره‌نانیان بیگ‌‌ن.

دوایین پ‌ر‌س‌ندن بریتیی‌ ل‌ زیر‌کی د‌ستکرد یان AI ک‌ د‌توان‌ت کارکردی ز‌ر‌ک ل‌ پیش‌سازیی‌کان ت‌کبدات و کاری مر‌ق ب‌ ک‌مترین ئاست ک‌م بکات‌و‌ ل‌ ب‌ره‌مه‌نانی ت‌نان‌ت ب‌ره‌م‌ فیکریی‌کانیشدا. ب‌ نموون‌ AI د‌توان‌ت پ‌ویستی ز‌ر‌ک ل‌ ستافی

پشت کامێرا و تەنانەت ئەکتەرەکانی پیشەسازی فیلمیش نەهێڵێت. ئەم پەشهاتانە لە پەیوەندییە سەرمایەدارییەکاندا بە مانای زیاتر و زیاتری بێکاری و نائەمنی ئابووری دێت، لە کاتێکدا لە واقیعدا هەلومەرجی بابەتیی کەمکردنەوەی کاتی کارکردن و زیادکردنی کاتی بەتاڵی خەڵک و زۆربوونی کاڵا و خزمەتگوزاری بووە.

ئەو ئاڵوگۆڕانەی کە ئاماژەم پێدا بە پێچەوانەی پەیوەندییە سەرمایەدارییەکانەوە دەڕۆن. ئەم پەشهاتانە بە مانای گەشەی بێ وێنەی هێزە بەرهەمهێنەرەکان و هێزی بەرهەمهێنانی ئینسانی و ئەگەری کەمکردنەوەی بەرچاوی کاتەکانی کارکردن و بەکۆمەڵایەتیکردنی پرۆسەی بەرهەمهێنانی کاڵا و خزمەتگوزارییەکان بەبێ ئەوەی پەیوەستی بە سەرمایەدار و تەنانەت بەڕێوەبردن و بیرۆکراسی.

حەسەن ساڵحی: بنەما و ڕەگی ئەم ئاڵوگۆڕە چییە؟ ئایا ئەمە قۆناغێکی تایبەتی گەشەی هێزە بەرهەمهێنەرەکانە؟

حەمید تەقوایی: هێزە بەرهەمهێنەرەکان کە گرنگترین پایەی کەرەستەی بەرهەمهێنانن، بە درێژایی مێژوو بەردەوام گەشەیان کردووە. لە لێکدانەوەی کۆتاییدا هەموو خاڵە وەرچەرخانەکان و پێشکەوتنە ئابوورییەکان و شۆڕشە کۆمەڵایەتییەکان لە مێژووی مرۆڤایەتیدا بەهۆی پەرەسەندن و باشتربوونی هێزە بەرهەمهێنەرەکانەوە بووە.

بەڕای من ئەمڕۆ ئێمە شاهیدی گەشەکردن و بازدانی بە پێشەوەی هێزە بەرهەمهێنەرەکانین. شۆڕشی پیشەسازی چوارەم نوێنەرایەتی کاریگەریی یەکلاکەرەوەی تەکنەلۆجیا و بەرهەمە زانستی و فیکرییە مرۆییەکان دەکات لە بەرهەمهێنانی سامانی کۆمەڵایەتیدا.

نزیکەی ١٧٠ ساڵ لەمەوبەر مارکس لە تێبینییەکانیدا کە بە ناوی گروندریسە بڵاوکرایەوە، دوای بینینی یەکەم نموونەی داهێنانە تەکنەلۆژییەکانی وەک تەلەگراف و بزوێنەری هەڵم، باسی لە بەرچاو و گرنگی سەبارەت بە ڕۆڵی زانست و هزری ئینسان لە بەرهەم هێنانی پیشەسازیی گەورەدا کرد. پێشبینی دەکات لەگەڵ گەشەکردنی تەکنەلۆژیا، بەرهەمە فیکری و زانستییەکان ڕۆڵێکی یەکلاکەرەوە لە بەرهەمهێناندا بگێڕن. دەشڵێت، زانستی کۆمەڵایەتی social intellect عەقڵی کۆمەڵایەتی لە ئامرازەکانی بەرهەمهێنان (ماشینەکانی وەک ڕۆبۆتەکانی ئەمڕۆ)دا دیاری دەکرێت، ئەمەش دەبێتە هۆی کەمکردنەوەی کاتی کارکردن لە پیشەسازییە گەورەکاندا و کرێکاران دەگۆڕێت بە سەرپەرشتیار و کۆنتڕۆڵی بەرهەمهێنان.

ئەمڕۆش شاهیدی هەمان پەرەسەندنین. پێش شۆڕشی ئینتەرنێت، ئامرازەکانی بەرهەمهێنان لە ڕاستیدا درێژکراوەی دەستی ئینسان بوون، ئەمڕۆ درێژکراوەی مێشک و هزری ئینسانن، بە بڕوای مارکس،

“ئ‌ندام‌کانی م‌شکی ئینسانن”. ئ‌و زانست‌ ک‌م‌‌ای‌تی‌ ئیراد‌دار‌ی ک‌ مارکس باسی د‌کات، ئ‌م‌‌ ل‌ ئ‌پ‌کانی ک‌مپیوت‌ریدا نیشان د‌دات، ک‌ ‌‌‌ی ل‌ ب‌ره‌مه‌ناندا ‌‌ژان‌ گرنگتر و چار‌نووسسازتر د‌ب‌ت. مارکس د‌‌‌ت ب‌و پ‌ی‌ی قازانجی س‌رمای‌ پ‌یو‌ست‌ ب‌ کاری ‌است‌وخ‌ی کر‌کاران‌و‌، میکانیز‌کردنی ب‌ره‌مه‌نان و ک‌مکردن‌و‌ی کات‌کانی کارکردن ئ‌و ه‌لوم‌رج‌ ماددییان‌ن ک‌ دواجار “بناغ‌ی س‌رمای‌داری” د‌ت‌ق‌نن‌و‌ و د‌یب‌ن ب‌ ه‌وادا. و‌ ئ‌م‌‌ ل‌ ب‌رب‌ستی گ‌‌انکاریی‌کی ل‌و ش‌و‌ی‌دا ین. ش‌‌شی پیش‌سازی چوار‌م ل‌ ت‌کن‌ل‌جیا و ب‌ره‌م‌ زانستی و فیکریی‌ مر‌یی‌کان ل‌ ب‌ره‌مه‌نانی سامانی ک‌م‌‌ای‌تیدا ل‌ک‌وت‌ی ی‌کلاک‌ر‌و‌ی ه‌ی‌ ک‌ چیتر ل‌ناو تو‌ک‌ی پ‌یو‌ندیی‌ س‌رمای‌داری‌کاندا ج‌ی نا ب‌ت‌و‌.
[و‌رگ‌‌ان‌کانی پ‌یو‌ست ب‌و خا‌ان‌ی س‌ر‌و‌ ل‌ کت‌بی (Grundrisse)ی مارکس ل‌ ت‌بینیی‌کانی ژ‌ر‌و‌دای‌].

ح‌س‌ن سا‌حی: ئ‌و‌ لای‌نی ئابووری ش‌‌شی ئایتیتان ب‌ وردی ‌وون کرد‌ت‌و‌. ل‌ ه‌مان کاتدا باست ل‌و‌ کرد ک‌ ئ‌م ش‌‌ش‌ پ‌ک‌و‌ ب‌ستن و و پ‌یو‌ندیی‌ ک‌م‌‌ای‌تیی‌کانیش د‌گ‌‌‌ت. تکای‌ ئ‌م لای‌ن‌ زیاتر ‌وون بک‌ن‌و‌. ئایا ل‌ ‌وانگ‌ی ک‌م‌‌ای‌تی- ف‌ره‌نگییش‌و‌ ئ‌م پ‌ر‌س‌ندن‌ ل‌گ‌‌ پ‌یو‌ندیی‌ س‌رمای‌داریی‌کان ل‌ دژای‌تیدای‌؟

ح‌مید ت‌قوایی: پای‌ی‌کی گرنگ و ناواز‌ی ش‌‌شی پیش‌سازی چوار‌م، کاریگ‌ریی‌ قو‌‌ ک‌م‌‌ای‌تی- ف‌ره‌نگیی‌کانی‌تی. د‌توانر‌ت ئینت‌رن‌ت ب‌ ش‌‌ش ل‌ پ‌یو‌ندیی‌ ک‌م‌‌ای‌تیی‌کانی ئینساندا ناوببر‌ت. ئ‌م ش‌‌ش‌ کولتوور‌کی خو‌قاندووو‌ ک‌ پ‌مواي‌ خا‌ی و‌رچ‌رخان‌ ل‌ ژیانی ک‌م‌‌ای‌تی مر‌ڤدا.
ی‌ک‌م کاریگ‌ری ئینت‌رن‌ت بریتیی‌ ل‌ ب‌‌اوکردن‌و‌ی میدیا و ‌‌کخراو‌ ه‌وا‌یی‌کان. پ‌ش ئینت‌رن‌ت ه‌مووان د‌بوو ئاماژ‌ ب‌ میدیا و س‌رچاو‌ ه‌وا‌یی‌کان بک‌ن ک‌ ل‌لای‌ن حکوم‌ت و س‌رمای‌دار‌ گ‌ور‌کان‌و‌ ق‌رخ کرابوون. ئ‌م‌‌ ه‌مووان پ‌یامن‌رن. ب‌ ی‌ک‌مجار ل‌ م‌ژووی مر‌قای‌تیدا ه‌موو هاو‌اتیی‌ک د‌توان‌ت ملی‌نان گو‌گری ه‌ب‌ت. ب‌ ی‌ک‌مجار دیارد‌ی‌ک ک‌ پ‌ی د‌وتر‌ت influncer کاریگ‌ر، ‌‌‌کی گرنگی ل‌ پ‌شک‌وتن‌ کولتووری و ک‌م‌‌ای‌تیی‌کاندا د‌زی‌و‌. ل‌ ت‌م‌نی گ‌نجیدا من و هاوت‌م‌ن‌کانی من ئ‌گ‌ر بمانویستای‌ قس‌ی خ‌مان بگ‌ی‌نین‌ ک‌س‌ک یان کاریگ‌ریمان ل‌س‌ر پ‌شهات‌کان ه‌ب‌ت، د‌بوو د‌ستمان ب‌ ‌‌ژنام‌ و ‌ادی‌ و ت‌ل‌فزی‌ن در‌ژ بک‌ین، یان ئ‌گ‌ر ل‌ ‌ووی

سیاسییەوە چالاک بووین، دەبوو سود لە پلاتفۆرمە حزبییەکان وەرگرین. ئەمڕۆ هیچ کام لەمانە پێویست نین. تەنها پێویستت بە مۆبایلێکی زیرەک هەیە بۆ ئەوەی دەنگتان بە گوێی هەموو جیهان بگەیەنن و کەسە هاوبیرەکانت لە دەوری خۆت کۆبکەیتەوە. دەتوانن نوێترین زانیاری دەربارەی ئاڵوگۆڕە کولتووری و سیاسی و کۆمەڵایەتی و هونەرییەکانی چوار گۆشەی جیهان بزانن و کەسانی دیکەی لێ ئاگادار بکەنەوە.

خاڵێکی تر ئەوەیە کە ئینسانەکان لە ڕێگەی ئینتەرنێتەوە ژیانی تایبەتی خۆیان لەگەڵ یەکتردا هاوبەش دەکەن. ئەمڕۆ نەوەی Z، ئەو گەنجانەی لەگەڵ مۆبایلە زیرەکەکاندا گەورە بوون، ئەم کولتوورەیان هەیە. ئەم نەوەیە و زۆرێک لە بەکارهێنەرانی سۆشیال میدیا بە گشتی، لە ڕێگەی پلاتفۆرمی ئینتەرنێتەوە خەم و خۆشییەکانیان، ڕۆژی لەدایک بوون و زەماوەند و هەست و ئارەزوو و هەوراز و نشێوەکانیان لە ژیانی تایبەتی خۆیاندا دەخەنە بەر دەستی یەکتری. سۆشیال میدیا میدیای هەردوو هەواڵ و زانیاری کۆمەڵایەتی و کەسییە. بەم شێوەیە شوناسی لۆکاڵی مرۆڤەکان سیمایەکی کۆمەڵایەتیشی بەدەستهێناوە.

بزانە مرۆڤ دوو جۆر ناسنامەی هەیە: ناسنامەی ناوچەیی یا ناوخۆیی و شوناسی گڵوباڵ یا جیهانی. ناسنامەی جیهانی ناسنامەیەکی ئینسانی و گشتییە. بەڵام ناسنامەی ناوخۆیی لەسەر بنەمای خۆشەویستی و حەز و ئارەزووی تۆ بە ژینگەی ژیان و ئەزموونە کەسییەکانت دامەزراوە. حەز و ئارەزووت بە شوێن و شارەکەت، بە ئەو قوتابخانەیەی کە چوویتە لێی بوویت، بە یادەوەرییە هاوبەشەکان لەگەڵ کەسانی دەوروبەرت و هتد. پێت خۆش بێت یان نا، هەموو کەسێک منداڵەکەی و تەنانەت ڕووەکی ماڵەوە و ئاژەڵە ماڵییەکەی زیاتر لە کەسانی تر خۆشدەوێت چونکە شایەتحاڵی گەشەکردن و گەورەبونیان بووە، لە نزیکەوە دەیانناسن و ئاشنا بوون لەگەڵیان. بەم مانایە شوناسی لۆکاڵی لە جەوهەری خۆیدا مرۆڤە، بەڵام لە ڕووی مێژووییەوە لە ژێر بارگرانی ناسنامەی نەتەوەیی و میللی و ئایینی و ڕەگەزیدا شێوێنراوە و بەلاڕێدابراوە.

ئەمڕۆ ئینتەرنێت وایکردووە لایەنی مرۆیی ئەم شوناسە لۆکاڵییە زیاتر بەرچاو بکەوێت و سەرهەڵبدات و وەک پرسێکی کۆمەڵایەتی دیاری بکرێت. هەموو کەسێک دەتوانێت ئەزموونی تایبەتی خۆی و بەرژەوەندییە هزرییەکان و سەلیقەی هونەری و کێشە و نیگەرانییەکان و ڕاسپاردە و ڕێنماییەکان و مۆسیقای دڵخواز و وێنە و ڤیدیۆ کلیپی خۆی و خێزان و هاوڕێکانی و هتد بەیەکەوە باس بکات و بەم شێوەیەش، بە فراوانکردنی ئەو ناسین و ئاشنابوون و بەرژەوەندییەی کە سنووردار بوو بە بازنەی جوگرافی ژیانی هەموان پێش سۆشیال میدیا لەسەر ئاستی جیهانی. ئەمە جۆرێکە لە هاوڕێیەتی

و نزیکایەتی و هاوکاری لەسەر ئاستی جیهانی کە لە مێژوودا بێ وێنەیە. بەم شێوەیە شوناسە لۆکاڵییەکان خۆیان لە بارگرانی ناسیۆنالیزم و ئایین ڕزگار دەکەن و دەبنە ناسنامەی ئینسانی-کۆمەڵایەتی. بە واتای لێکچوون و هاوڕێیەتی لە ڕووی بەرژەوەندی و بۆچوونی سیاسی-کۆمەڵایەتی و سەلیقەی هونەری و ئەدەبی و وەرزشییەوە، هەروەک چۆن بە کۆمەڵگەیەکی مەدەرن و مەدەنی گونجاوە و لەبارە.

لە لایەکی ترەوە ناسنامەی جیهانی مرۆڤەکان لەگەڵ ئینتەرنێتدا زیاتر بەرچاو دەکەوێت. بەپێی پێناسەکە، شوناسی جیهانی تەنیا دەتوانێت دوور بێت لە کۆنەپەرستی ناسیونالیستی-ئەخلاقی-ئایینییەکان و لەسەر بنەمای بەها مرۆییە هاوبەش و گشتگیرەکان بێت. بەهاکانی وەک ئازادی، یەکسانی، دادپەروەری، خۆشگوزەرانی، کەرامەتی ئینسانی و هاوشێوەکانی. ئەم بەهایانە زیاتر بەرچاو و بەربڵاوتر دەبن لەگەڵ نزیکبوونەوەی خەڵکی هەسارەکە لە ڕێگەی سۆشیال میدیا و بوون بە هێزێکی گۆڕانکاری لە کۆمەڵگەی جیهانیدا. لە سەردەمی بزووتنەوەی دەستبەسەرداگرتن occupy لە ڕۆژئاوا و شۆڕشەکانی بەهاری عەرەبی، و نموونە زیندووەکەی ئەمڕۆ، شۆڕشی ژنانی ژیانی ئازادی، ئەمە شاهیدی ئەم هاوپشتی و هاوڕێیەتییە جیهانییەین لە دەوری ئەو جۆرە بەهایانە.

کاریگەرییەکی دیکەی شۆڕشی ئینفورماتیک بریتییە لە پێشخستنی بێوێنەی تێگەیشتن و هۆشیاری گشتی لە ئەنجامی ئازادی و زانیاری ئازاد. جگە لە ئینسایکلۆپیدیا و فەرهەنگ و سەرچاوەی هەواڵ-زانیاری ئازاد، کۆمەڵەیەکی زەبەلاح لە وتار، سیمینار یان وێبینار، دیبەیت و چاوپێکەوتنی پراکتیکی، کۆمەڵایەتی، سیاسی، هونەری و مێژوویی لە ئینتەرنێتدا بە زمانە جیاوازەکان بەردەستە.

دەرئەنجامی کۆمەڵایەتی و کولتووری ئەمە بە نەوەی کۆتاییZ کە لە سەرەتای ژیانەوە دەستی بەم زانیاریانە گەیشتوە، تا ڕادەیەکی زۆر پێویستی بە پەروەردەی کلاسیک و تەنانەت ئۆتۆریتەی بەساڵاچووان نییە. زانست و زانستی ئینتەرنێت جێگەی ئامۆژگاری و زانیاری گەورەکانی گرتۆتەوە. لە زۆر بواردا ئەوە هەرزەکارەکانن کە دایک و باوکیان ئاگادار دەکەنەوە و فێریان دەکەن. لە پەروەردەکردنی منداڵ و ئامۆژگاری چێشت لێنان و تەندروستییەوە تا دەگاتە زانیاری مێژوویی و هونەری و ئەدەبی و هتد. جیاوازیەکان نامێنن چونکە هەموو کەسێک دەتوانێت بە فشاری پەنجەیەک ڕاستی هەموو بۆچوون و بیرۆکە و ڕێنماییەک بپشکنێت. ئەمەش لە بەرامبەردا دەسەڵات و هەژموونی تایبەتی بەسەر خەڵکی ئاساییدا، و ئۆتۆریتەی حکومەتەکان وەک تایبەتمەندیە باوەکان بەسەر جەماوەری خەڵکدا لەناو دەبات و

دەبێتە هۆی یەکسانی و هاوتابوونی کولتووری-زانیاری لە هەموو کۆمەڵگادا.

هەموو ئەمانە بەو مانایەیە کە ئینتەرنێت ناسنامەی کۆمەڵایەتی مرۆڤەکان بەهێز دەکات و تیشک دەخاتە سەر بەو ئاراستەیەی کە سۆسیالیستەکان زیاتر لە جاران دەیانەوێت. سۆسیالیزم واتە ڕەسەنایەتی کۆمەڵگا، واتە جەختکردنەوە لەسەر ئەوەی کەسایەتی و ناسنامەی مرۆڤەکان کۆمەڵایەتییە. تەنانەت زمان و مێشک و پەرەسەندنی بایەلۆژیشمان قەرزاری ژیانی کۆمەڵایەتین. سۆشیال میدیا ئەم ناسنامە مرۆییە زیاتر بەرچاو و تایبەتتر دەکات. سێبەری لەسەر ناسنامەی نەتەوەیی-ئاینی دادەنێت و تەنانەت شوناسی ناوخۆییش بەکۆمەڵایەتی دەکات و بەم شێوەیە کولتوورێک دروست دەکات کە لە جەوهەرەکەیدا سۆسیالیستییە.

هەموو ئەو خاڵانەی کە من ڕوونم کردەوە، بە تەواوی پێچەوانەی پەیوەندییەکانی بەرهەمهێنانی سەرمایەداری و لەگەڵ ئەو کولتوورەی کە لەسەر بنەمای کێبڕکێ و قازانج سازی دامەزراوە. ئه مڕۆ سه ڕمایه داری له سه ر بنه مای یاسا ئابووری و ئۆبژێکتیڤه کانی بازاڕ نییه ، وه ک ئه وان پێی ده ڵێن ” ده ستی نه بینراوی بازاڕ”، به ڵکو به هێزی یاسا یاسایی و سزاییه کان، ڕێگری له تێکچوونی په یوه ندییه کانی سه رمایه داری ده کات. قەدەغەکردنی بەرهەمهێنانەوەی بەبەرامبەر و دابەشکردنی بەرهەمە فیکرییەکانی وەک پرۆگرامی کۆمپیوتەر، کتێب، مۆسیقا، فیلم و هتد، بێکاریی کرێکاران لەبری کەمکردنەوەی کاتەکانی کارکردن، پاراستنی یاسایی خاوەندارێتی تاکەکەسی لە بەرهەم و خزمەتگوزارییەکانی وەک ئۆبەر و ئایربینب، کە پێویست دەکات نەخێر تەنها خاوەندارێتی بەڵام وەبەرهێنانیش.و هیچ کۆنتڕۆڵ و بەڕێوەبردنێکیان نییە و بە ئاسانی دەتوانرێت بە کۆپیکردنی ئەپێک بەرهەمبهێنرێنەوە، ڕێگریکردن لە بڵاوکردنەوەی ئەو زانیاریانەی کە بە “نهێنی” دادەنرێت وەک نایاساییکردنی ویکیلیکس و هتد و هتد، هەموویان ئاماژەن بە… هەوڵەکانی حکومەتەکان بۆ پاراستنی پەیوەندییەکان کە سەردەمەکەیان بە تەواوی هاتووە

پەیوەندی سەرمایەداری زۆر توند و تیژە بۆ پێشکەوتنە زانستی و تەکنەلۆژییەکانی سەردەمی ئێستا. شۆڕشی پیشەسازی چوارەم، وەک گۆڕانێکی خێرا و بەردەوام، بڕیارە ئەم توێکڵە بشکێنێت و خزمەت بە ڕزگاری و خۆشگوزەرانی گشتیی هەموو دانیشتوانی زەوی بکات. بێگومان ئەم پەرەسەندنە پێویستی بە شۆڕشێکی سیاسی هەیە، بەڵام هەلومەرجی بابەتیی زیاتر لە جاران بۆ پێکهێنانی شۆڕشێکی لەو شێوەیە. شۆڕشێک کە ڕزگاری بێت لە سەرمایەدارە مفتەخۆرەکان و هەموو ئەو

ئاسانکارییە بابەتیانە بخاتە خزمەت کۆمەڵگا.

حەسەن ساڵحی: دەست خۆش، لە بەرنامەی داهاتوودا دوا پرسیارەکانم دەکەم.

تێبینی:

وەرگێڕانی کارل مارکس (سەرچاوە: وەرگێڕانی ئینگلیزی لەلایەن گروندریس، چاپخانەی پەنگوین، ئۆنلاین)

https://www.marxists.org/…/کارەکان/١٨٥٧/grundrisse/index.htm

“سروشت هیچ ئامێرێک دروست ناکات، هیچ لوکۆمۆتیڤێک، هێڵی ئاسن، تەلەگرافی کارەبایی، کەرێکی ئۆتۆماتیکی و هتد. ئەمانە بەرهەمی پیشەسازی مرۆڤن؛ ماددەی سروشتیین کە گۆڕاون بۆ ئۆرگانی ئیرادەی مرۆڤ بەسەر سروشتدا، یان بەشداریکردنی مرۆڤ لە سروشتدا. ئەوان ئۆرگانەکانی… مێشکی مرۆڤ. بە دەستی مرۆڤ دروست دەکرێن؛ ئەوان هێزی بابەتیی زانینن. گەشەسەندنی سەرمایەی جێگیر ئەوە نیشان دەدات کە زانینی کۆمەڵایەتی گشتی تا چەند بووەتە هێزێکی ڕاستەوخۆی بەرهەمهێنان، و لەبەرەوە تا چەندە بارودۆخی پرۆسەی ژیانی کۆمەڵایەتی خودی خۆی دوورە لە ژێر کۆنترۆڵی عەقڵدا. بەو پێیە بانگەشەی بۆ دەکرێت و دەگۆڕدرێت. تا چەند هێزەکانی بەرهەمهێنانی کۆمەڵایەتی، نەک تەنها لە شێوەی زانین، بەڵکو وەک ئۆرگانی دەستبەجێی پراکتیکی کۆمەڵایەتی، لە پرۆسەی ژیانی ڕاستەقینەوە بەرهەم دەهێنرێن.”

لاپەڕە ٦٢٥-٦٢٦

“ئەوگۆڕەی کاری زیندوو بۆ کاری بابەتیی — واتە دانانی کاری کۆمەڵایەتی لە شێوەی دژایەتی لە نێوان سەرمایە و کاری کرێدا- گەشەسەندنی کۆتایی پەیوەندی بەها و بەرهەمهێنانی بەها. پێشگریمانەکەی بارستەی… کاتی کارکردنی ڕاستەوخۆ، بڕی کارە بەکارهێنراوەکان، بە تایبەتە فاکتەری دیاریکەر لە درووستکردنی ساماندایە و هەرواش دەمێنێتەوە.

بەڵام تا ئەو ڕادەیەی کە پیشەسازیی بەرفراوان گەشە دەکات، دروستکردنی سامانی ڕاستەقینە کەمتر پەیوەستە بە کاتی کار و بڕی کارە کارپێکراوەکانەوە نەک بە هێزی ئەو هۆکارانەی کە لە کاتی کاردا دەخرێنە جووڵەوە، “کاریگەری بەهێز”. کە ئەم هۆکارانە پێیان دەوترێت.

(گەشەسەندنی ئەم زانستە، بە تایبەت زانستە سروشتییەکان و زانستەکانی دیکە، لە بەرامبەردا پەیوەندی بە گەشەسەندنی بەرهەمهێنانی ماددییەوە هەیە.) بۆ نموونە کشتوکاڵ دەبێتە تەنیا

بەکارهێنانی زانستی میتابۆلیزمی ماددە، [و] ئەو ڕێکخستنە بە زۆرترین سوودی هەموو جەستەی کۆمەڵگا. سامانی ڕاستەقینە- و پیشەسازی گەورە ئەمە ئاشکرا دەکات- لە ناڕێژەییەکی ترسناکدا لە نێوان کاتە کارپێکراوەکان و بەرهەمەکەیدا دەردەکەوێت، هەروەها لە ناهاوسەنگییەکی چۆنایەتی لە نێوان کاردا، کە کورتکراوەتەوە بۆ ئەبستراکتێکی پاک و دەسەڵات. سەرپەرشتی دەکات.
پێدەچێت کار زۆر لە پرۆسەی بەرهەمهێناندا نەماوە. بەڵکو مرۆق وەک پارێزەر و ڕێکخەرێک زیاتر لەگەڵ خودی پرۆسەی بەرهەمهێناندا کارلێک دەکات.
لاپەڕە 624
“سەرمایە خۆی دژایەتییەکی جوڵاوە، [بەو پێیەی کە فشار دەخاتە سەر کەمکردنەوەی کاتی کار، لە کاتێکدا لە لایەکی دیکەوە کاتەکانی کار وەک تاکە پێوەر و سەرچاوەی سامان سەیر دەکات. لێرەوە کاتەکانی کار بەپێویستی کەم دەکرێتەوە ڕێگەی پێدەدات زیادەڕۆیی زیاد بکات.” لێرەوە، پێوانە زیادەکان دەکاتە مەرجێک- بابەتی ژیان یان مردن- بۆ شتە سەرەکییەکان.
بۆیە سەرمایە لە لایەکەوە بانگەوازی ژیان دەکات بۆ هەموو هێزەکانی زانست و سروشت، وەک پێکهاتەی کۆمەڵایەتی و پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکان، بۆ ئەوەی دروستکردنی سامان تاڕادەیەک سەربەخۆ بێت لەو کاتە کارەی کە تێیدا بەکاردەهێنرێت. لە لایەکی دیکەوە دەیەوێت کاتی کار وەک پێوەرێک بۆ ئەو هێزە کۆمەڵایەتییە زەبەلاحانەی کە دروستکراون بەکاربهێنێت و سنووردارییان بکات بەو سنوورانەی کە پێویستن بۆ پاراستنی ئەو بەهایەی ئێستا وەک بەها دروستکراوە. هێزەکانی بەرهەمهێنان و پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکان – دوو لایەنی جیاوازی گەشەسەندنی تاکی کۆمەڵایەتی- بۆ سەرمایە وەک ئامرازێکی تەنیا دەردەکەون و تەنیا ئامرازی بەرهەمهێنانن لەسەر بنەمای سنووورداری خۆیان. بەڵام لە ڕاستیدا ئەوان هەلومەرجی ماددین بۆ تەقاندنەوە و بەهەوادا بردنی ئەم بناغەیە”.
ل ٦٢٥
١٠ی ئەسفندی ١٤٠٢، ٢٩ی فەبروەری ٢٠٢٤